

**НОВЕЛИ СУДОВОЇ РЕФОРМИ:
ПОНЯТТЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ
ТА ДОБРОЧЕСНОСТІ
В КОНТЕКСТІ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО
ОЦІНЮВАННЯ СУДДІ
(КАНДИДАТА НА ПОСАДУ СУДДІ)**

С. В. Глущенко

*доктор юридичних наук,
директор департаменту
Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ,
заслужений юрист України*

*Там, де за доброчесність дають найвищу наго-
роду, там урядують найкращі люди.*

Фукідід

Сучасна реформа судової влади та усіх її складових ознаменувалася запровадженням нормативних інноваційних підходів до вирішення основних питань судового устрою, статусу суддів та судочинства. Окремі положення Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (далі — Закон) є новими не лише для правового простору України, а й для світових традицій формування судової влади, що, безумовно, формує до них професійний інтерес, спонукає до детального дослідження у доктринальній і практичній площинах та фахових дискусій і обговорень. Очевидним є й те, що нинішні виклики суспільства не можуть не помічатися представниками органів державної влади, у тому числі судових. Ці вимоги є різноплановими, проте у переважній більшості пов'язуються із матеріальним і морально-етичним оформленням суддівської професії, а також стосуються особистих чеснот

суддів як носіїв правосуддя і публічних осіб, оскільки ефективність судової влади залежить не лише від якості законодавства, а й від морального потенціалу суддівського корпусу.

Однією із законодавчих новел є створення нового органу в судовій владі — Громадської ради доброчесності (далі — Рада), основним завданням якої є сприяння Вищій кваліфікаційній комісії суддів України (далі — ВККСУ) у встановленні відповідності судді (кандидата на посаду судді) критеріям професійної етики та доброчесності для цілей кваліфікаційного оцінювання (стаття 87 Закону, яка, до речі, є однією із найбільших за обсягом статей Закону).

Перед тим як розпочати дослідження понять «професійна етика» та «доброчесність», вважаємо за доцільне у загальних рисах охарактеризувати правовий статус Ради, її завдання та функції, порядок і процедуру формування та вимоги щодо громадських організацій, які можуть брати участь у її формуванні.

Так, Рада складається з двадцяти членів, якими можуть бути представники правозахисних громадських об'єднань, науковці-правники, адвокати, журналісти, які є визнаними фахівцями у сфері своєї професійної діяльності, мають високу професійну репутацію та відповідають критерію політичної нейтральності та доброчесності. При цьому Законом встановлено та детально регламентовано обмеження щодо осіб, які не можуть бути членами Ради, окремі з яких є спеціально запровадженими для функціонування Ради (наприклад, відповідна заборона поширюється на осіб, які: протягом останніх п'яти років працювали (проходили службу) в органах прокуратури, Міністерства внутрішніх справ України, поліції, інших правоохоронних органах (органах правопорядку), податкової міліції, Служби безпеки України, митних органах, Національному антикорупційному бюро України, Національному агентстві з питань запобігання корупції; протягом останніх п'яти років перебували на державній службі; є судьями або судьями у відставці).

Організаційно Рада здійснює свою діяльність у чотирьох колегіях, до кожної з яких входить п'ять членів Ради, та має таку компетенцію: 1) збір, перевірка та аналіз інформації щодо судді (кандидата на посаду судді); 2) надання ВККСУ інформації щодо судді (кандидата на посаду судді); 3) надання за наявності відповідних підстав ВККСУ висновку про невідповідність судді (кандидата на посаду судді) критеріям професійної етики та доброчесності, який додається до досьє кандидата на посаду судді або до суддівського досьє; 4) делегування уповноваженого представника для участі

у засіданні ВККСУ щодо кваліфікаційного оцінювання судді (кандидата на посаду судді); 5) право створити інформаційний портал для збору інформації щодо професійної етики та доброчесності суддів, кандидатів на посаду судді.

На думку законодавця, дієвим інструментом для реалізації наданих Раді повноважень є, у тому числі, надання їх членам права безоплатного та повного доступу до відкритих державних реєстрів.

Із метою об'єктивності та неупередженості діяльності членів Ради передбачено випадки відмови від участі у розгляді питання про надання висновку про невідповідність судді (кандидата на посаду судді) критеріям професійної етики та доброчесності.

Крім цього, Законом детально регламентовано порядок призначення членів Ради, строк повноважень, який становить два роки з правом повторного призначення, процедуру скликання Головою ВККСУ зборів представників громадських об'єднань, проведення цими об'єднаннями відповідних зборів. Питання про відповідність громадського об'єднання вимогам щодо участі у зборах представників громадських об'єднань вирішує ВККСУ, яка на своєму веб-сайті оприлюднює перелік громадських об'єднань, які відповідають вимогам для участі у зборах представників громадських об'єднань, копії поданих ними документів, а також перелік кандидатів до складу Ради.

Час і місце проведення зборів представників громадських об'єднань визначаються Головою ВККСУ, який направляє громадським об'єднанням відповідні запрошення для участі у зборах. Повідомлення про час і місце проведення зборів представників громадських об'єднань не пізніше ніж за десять днів до їх проведення оприлюднюється на офіційному веб-сайті ВККСУ. Збори вважаються правомочними за умови участі в них не менше п'яти громадських об'єднань та проводяться відкрито. Порядок проведення зборів визначається рішенням зборів. Рада вважається правомочною за умови призначення щонайменше десяти її членів.

Перелік призначених членів Ради у п'ятиденний строк із дня завершення роботи зборів представників громадських об'єднань направляється до секретаріату ВККСУ для оприлюднення на її офіційному веб-сайті.

Таким чином, для цілей кваліфікаційного оцінювання Рада здійснюватиме перевірку відповідності судді (кандидата на посаду судді) за критеріями професійної етики та доброчесності.

Передусім розглянемо окремі аспекти поняття «професійна етика».

Професійна етика як категорія складається із загальних етичних принципів і правил поведінки, які пов'язуються із юридичною професією. У най-

загальніших рисах етичні принципи (вимоги, правила поведінки) можна поділити на дві групи: за юридичною силою та предметом правового регулювання.

У контексті професійної етики судді етичні принципи (вимоги, правила) за юридичною силою поділяються на правові та корпоративні. Перші, як уже зрозуміло із визначення, закріплені в Конституції та законах України і визначають обов'язок щодо неухильного дотримання етичних норм у сфері професійної діяльності судді (принципи верховенства права та незалежності, доброчесності, гуманізму, справедливості тощо). У свою чергу, друга група етичних принципів передбачена у відповідному кодексі честі — Кодексі суддівської етики, затвердженому XI черговим з'їздом суддів України 22 лютого 2013 року, який регламентує положення щодо заборони, процедури та ідеалів (стандартів) професійної діяльності судді.

Крім цього, етичні принципи (вимоги, правила поведінки) за предметом правового регулювання можна поділити на такі групи:

- Загальні вимоги.
- Правила здійснення професійної діяльності на посаді судді.
- Положення, які визначають позасудову діяльність.
- Положення, які встановлюють відповідальність за порушення норм професійної етики [1, с. 26].

У найпоширенішому розумінні професійна діяльність судді як суб'єкта правозастосування має ґрунтуватися на дотриманні таких основних етичних вимог: дотримання (вірність) присяги, вірність громадянському та службовому обов'язку, безсторонність, пошана, нерозголошення професійної таємниці, ввічливість, тактовність, підтримання та підвищення кваліфікації, що є запорукою належного виконання службових обов'язків, добросовісне виконання професійних обов'язків, вжиття всіх необхідних заходів для ефективності службової діяльності. Наприклад, у Кодексі поведінки суддів США (1992 рік) міститься основоположний принцип поведінки суддів — суддя має підтверджувати непідкупність і незалежність судової влади. При цьому норми зазначеного Кодексу передбачають, що суддя: 1) повинен уникати порушення пристойності в будь-якій своїй діяльності; 2) зобов'язаний виконувати свій службовий обов'язок неупереджено й старанно; 3) в позасудовій діяльності має поводитись узгоджено із своїми службовими обов'язками; 4) зобов'язаний не обговорювати з третіми особами обставини судових справ або розголошувати службову таємницю; 5) із членами сім'ї, що проживають спільно з ним, зобов'язаний утримуватись від будь-яких подарунків, приймати послуги; 6) зобов'язаний утримуватись від недоречної полі-

тичної діяльності; 7) може бути членом політичних партій, але не повинен відвідувати їхні збори; 8) має звітувати про всі наявні у нього конфлікти [1, с. 126].

За змістом вітчизняного Кодексу суддівської етики до кожного судді висуваються високі моральні вимоги, що вважається запорукою здійснення права кожного на судовий захист на основі принципу верховенства права, здійснення правосуддя від імені держави Україна виключно на підставі Конституції та законів України, міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Відповідно до цього Кодексу до етичних стандартів, пов'язаних зі статусом судді, можна віднести зазначені нижче стандарти.

У контексті загальних положень:

- неухильне додержання вимог закону і принципу верховенства права, присяги судді та високих стандартів поведінки задля зміцнення довіри громадян до чесного, незалежного, неупередженого та справедливого суду;

- уникнення будь-якого незаконного впливу на свою діяльність, пов'язану зі здійсненням правосуддя, незалежність від своїх колег у процесі прийняття рішень;

- заборона використання свого посадового становища в особистих інтересах чи в інтересах інших осіб;

- бездоганна поведінка.

У контексті поведінки судді під час здійснення правосуддя:

- незалежність під час здійснення правосуддя як передумова дії принципу верховенства права та невід'ємна складова справедливого суду;

- незалежне виконання професійних обов'язків, виходячи виключно з фактів, установлених на підставі власної оцінки доказів, розуміння закону, верховенства права, що є гарантією справедливого розгляду справи в суді, незважаючи на будь-які зовнішні впливи, стимули, загрози, втручання або публічну критику;

- старання й неупереджене виконання покладених обов'язків та вжиття заходів для поглиблення своїх знань та вдосконалення практичних навичок;

- здійснення судочинства в межах та порядку, визначеному процесуальним законом (тактовність, ввічливість, витримка й повага до учасників судового процесу та інших осіб);

- недопущення проявів неповаги до людини за ознаками раси, статі, національності, релігії, політичних поглядів, соціально-економічного становища, фізичних вад тощо;

— безсторонне і неупереджене виконання обов'язків та утримання від поведінки, будь-яких дій або висловлювань, що можуть призвести до виникнення сумнівів у рівності професійних суддів;

— прояв поваги до права на інформацію про судовий розгляд та недопущення порушення принципу гласності процесу; надання засобам масової інформації можливості отримання інформації із недопущенням при цьому порушення прав і свобод громадян, приниження їх честі й гідності, а також авторитету правосуддя;

— утримання судді, що обіймає адміністративну посаду в суді, від поведінки, дій або висловлювань, які можуть призвести до виникнення сумнівів у єдиному статусі суддів і в тому, що професійні судді здійснюють колективне вирішення питань організації роботи суду;

— уникнення позапроцесуальних взаємовідносин з учасниками процесу або їх представниками у справі за відсутності інших учасників процесу;

— неупереджений розгляд справ як основний обов'язок судді; заявлення самовідводу у випадках, передбачених процесуальним законодавством, у разі наявності упередженості щодо одного з учасників процесу, а також у випадку, якщо судді з його власних джерел стали відомі докази чи факти, які можуть вплинути на результат розгляду справи. При цьому не допускається зловживання правом на самовідвід.

У контексті позасудової поведінки судді:

— політична нейтральність (суддя не може належати до політичних партій і професійних спілок, брати участь у будь-якій політичній діяльності, мати представницький мандат, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової, викладацької та творчої. Суддя повинен надавати пріоритет здійсненню правосуддя над усіма іншими видами діяльності);

— участь у громадській діяльності, публічних заходах, якщо вони не завдають шкоди його статусу, авторитету суду і не можуть вплинути на здійснення правосуддя, проте уникнення взаємовідносин, які можуть вплинути на незалежність та неупередженість судді;

— обізнаність про свої майнові інтереси та життя розумних заходів для того, щоб бути обізнаним про майнові інтереси членів своєї сім'ї;

— урахування того, що сімейні, соціальні взаємовідносини чи будь-які інші стосунки та втручання з боку органів державної влади не мають впливати на поведінку судді чи ухвалення судових рішень;

— можливість участі у соціальних мережах, Інтернет-форумах та застосування інших форм спілкування в мережі Інтернет із правом розміщення,

коментування лише тієї інформації, використання якої не завдає шкоди авторитету судді та судової влади.

Таким чином, професійну етику судді можна розглядати як комплекс моральних обов'язків, які відображають ставлення судді до суддівської професії та похідних від здійснення правосуддя взаємовідносин (із учасниками судового процесу, із колегами, із членами своєї родини та членами суспільства тощо), а також засвідчують моральну відповідальність і готовність судді виконувати свій професійний обов'язок. У зв'язку із цим професійна етика включає такі поняття: професійний обов'язок, професійна відповідальність, професійна совість, які, у свою чергу, тісно пов'язані з іншими поняттями — професійність, честь, гідність, справедливість, такт.

Дослідження поняття доброчесності потребує звернення до філософських поглядів та уявлень, що дозволить обґрунтованіше визначити сутність цього поняття.

Як зазначалося вище, ефективність правосуддя залежить насамперед від особистих чеснот представника суддівської професії — судді. Із цим питанням тісно пов'язана власне доброчесність, яка вважається позитивною моральною властивістю, високою моральністю конкретної людини [2, с. 171].

За словами Аристотеля, від природи людині дано в руки зброю — розсудливість і чеснотливість, але ними можна користуватися й іншим чином. Чеснотливість — здатність управляти державою. Сократ вважав чесноту, справедливість найціннішим у світі, так само як право й закони. Фуکید висловлювався про те, що там, де за доброчесність дають найвищу нагороду, там урядують найкращі люди. Джеремі Бентам, англійський філософ і правознавець, зазначав, що доброчесність — це протилежність користі, корисності; це жертва власними інтересами заради спільної користі. На думку Дж. Мура, критерій етичного значення поняття «доброчесність» той самий, що й поняття «обов'язок».

Отже, доброчесність — це глибока категорія, яка містить всі сторони моральності та, по суті, є трансформацією добра в професійну етичну сферу. Поєднання моральності та добра дає можливість окреслити площину доброчесності особи, яка здійснює функції держави, зокрема: компетентність, вимогливість до себе, безкорисливість, чесність, твердість, добросовісність. Наведене, на нашу думку, є основою професійного портрету судді крізь призму його психологічної готовності до такої важливої місії, як здійснення правосуддя.

При цьому варто звернути увагу, що поняття доброчесності охоплює такі категорії, як добро і чесність. Тому цілком логічно, принаймні, у загальних

писах окреслити філософський зміст поняття добра. Так, добро — це етична категорія, завдяки якій здійснюється позитивне оцінювання певної поведінки, явища чи події. Добро — це благо, моральне, правильне, стверджувальне, позитивний початок. Добро покликане на протистояння злу, поганому, руйнівному, негативному початку. У свою чергу, чесність — це: 1) одна з основних граней людських чеснот, що відображає одну з найважливіших вимог моральності; 2) вміння визнавати неправоту, здатність ніколи не виправдуватися, бути щирим у будь-якій ситуації; 3) право, обов'язок тих людей, які вважають себе високоморальними. Найтісніше чесність поєднується із справедливістю і порядністю. При цьому існує два види чесності: чесність перед іншими людьми і чесність перед самим собою.

Для повного розуміння поняття «доброчесність» варто звернутися до його синонімічного ряду. Зокрема, синонімами прикметника «доброчесний» є: чесний, цнотливий (який живе чесно, дотримується всіх правил моралі; який виражає чесність); правдивий, чистий (який виражає правдивість, чесність); порядний (не здатний на погані, аморальні вчинки); незаплямований, незаплямлений, добрий (який нічим не зганьбив себе), моральний; доброприсойний, добропорядний.

На нашу думку, доброчесність судді (кандидата на посаду судді) у розумінні обов'язку особи, яка є суддею або має намір ним стати, а також через усвідомлення особою свого реального морально-психологічного портрету є багатовекторною, сутність якої розкривається через три призми: 1. «Я»; 2. «Я і суспільство»; 3. «Я і держава». Такий підхід на практичному рівні дозволить сформулювати орієнтовний перелік моральних якостей, які притаманні кожній із цих складових.

«Я»: 1) чесність, правдивість, порядність; 2) особиста гідність; 3) честь; 4) щирість; 5) сумлінність; 6) скромність; 7) відкритість і прозорість; 8) наявність почуття відповідальності та справедливості; 9) наявність здатності для самооцінки та самоочищення від проявів, відмінних від доброчесності; 10) усвідомлення змісту складеної присяги судді; 11) визнання принципів суддівської етики.

«Я і суспільство», «Я і держава»: 1) «закон бумерангу»; 2) вірність слову; 3) безкорисність і непідкупність; 4) коректність і відсутність проявів неповаги до осіб та учасників судового процесу; 5) об'єктивність; 6) неупередженість; 7) уникнення конфлікту інтересів; 8) непричетність до обману і шахрайства; 9) Розбірливість у виборі способів використання вільного часу; 10) фінансова чесність (відповідність способу життя статусу судді); 11) своєчасна і правдива фінансова звітність (подання декларацій); 12) чесність

щодо незарплатних матеріальних вигод (подарунки, призи, виграші); 13) законність набуття майна (його джерел); 14) непричетність до корупційних правопорушень; 15) сумлінне виконання професійних обов'язків; 16) забезпечення права осіб на судовий захист і вжиття всіх необхідних для цього заходів у межах закону; 17) непричетність до здійснення правосуддя іншими суддями; 18) дотримання поведінки, що не порочить мене як суддю та не підриває авторитет судової системи (як під час здійснення правосуддя, так і позаробочий час); 19) дотримання таємниці (у тому числі нарадчої кімнати); 20) реакція на прояви впливу щодо здійснення правосуддя; 21) використання статусу судді лише у професійній сфері.

Окреслене дає можливість сформулювати визначення доброчесності. Так, доброчесність — це морально-етичний фундамент діяльності судді, який визначає межу і спосіб його поведінки, яка має ґрунтуватися на принципах добровідносин із громадянами, суспільством та державою, а також чесності у способі життя, виконанні професійних обов'язків та розпорядженні матеріальними ресурсами.

Ураховуючи зазначене, можна підсумувати, що критерії професійної етики та доброчесності тісно пов'язані із критерієм професійно-етичного обов'язку, адже із втратою морального потенціалу втрачається і професійний потенціал. Простими словами, аморальна людина ніколи не стане висококваліфікованим працівником будь-якої сфери державного життя. У зв'язку із цим особливого змісту набуває визначення судової дисципліни, як однієї із видів спеціальної дисципліни, що має такі елементи: визнання і закріплення соціальних правил поведінки суддів; способи забезпечення і дотримання стандартів поведінки; оцінка поведінки суддів на предмет відповідності соціальним нормам і реалізація норм юридичної відповідальності за порушення судових обмежень.

Результатом діяльності професійного судді є ухвалення судового рішення як закону індивідуальної дії відповідно до принципу верховенства права, який вважається основоположною засадою судочинства. Не вдаючись до розкриття цього загальновідомого принципу, слід зазначити, що у світлі сучасного реформування законодавства України верховенство право трансформувалося із принципу законності. У результаті сила закону як позитивне вираження волі влади еволюціонувала у бік справедливості. Це утвердило вищість природнього начала над штучним і писаним. Однак окремі аспекти законності залишаються панівними у державному житті та формують відповідне правове поле, яке полягає у вимозі державного характеру до усіх учасників правових відносин. Проте новели нинішнього перезавантаження влад-

них інституцій полягають саме у наближенні процесу реалізації правових норм до досягнення справедливості у державі, що вважається найбільшим благом.

Саме тому справедливість як філософська та правова категорія знайшла вираження у правозастосовній діяльності через конкретного носія, у нашому випадку — суддю, зокрема через його обов'язок, честь і совість. Наведене можна систематизувати у таку послідовність: виконання професійних обов'язків судді відповідно до вимог законодавства через регламентацію конкретних дій етичними нормами. При цьому останні як складова частини культури суспільства вважаються стандартами правової культури, що ґрунтується на найважливіших моральних принципах. Тому суддя з високим рівнем правової культури під час здійснення правосуддя зобов'язаний керуватися не лише правовими нормами, а й нормами моралі, що дає можливість вивести справедливість як моральну категорію у площину законності. Такий професійний обов'язок є виявом рівня правосвідомості, втіленим у чинному законодавстві у вигляді юридичних обов'язків [3, с. 312]. З юридичним обов'язком тісно пов'язані дисципліна та відповідальність, що вважаються необхідними умовами належного виконання службових обов'язків, оскільки перш за все таке виконання набуває ознак упорядкування. При цьому у контексті досліджуваної проблеми варто назвати ще одне поняття — «самодисципліна», яка виражається у внутрішньому усвідомленні особою тих норм, які регламентують її поведінку та задля підтримання якої не потрібно застосування зовнішніх санкцій та примусу. Натомість відповідні механізми (санкції та примус) на психологічному рівні трансформуються у потребу самої людини дотримуватися норм поведінки (правових й етичних). У випадку їх недотримання людина відчуває докори сумління, провини. Найоптимальніший варіант — це поєднання дисципліни та самодисципліни, тоді збігаються інтереси держави й конкретного суб'єкта правозастосовної діяльності [4, с. 73].

Почуття відповідальності як завершальна етична норма процесу прийняття рішення є глибокою внутрішньою необхідністю правомірної поведінки і дотримання обов'язку та дисципліни. Ця відповідальність набуває ознак професійної, сутність якої полягає в зобов'язанні виконувати правові та моральні норми, про що писалося вище. Таким чином, шлях до професійної відповідальності лежить через власне переконання в необхідності виконання правових та моральних норм. Але такому переконанню мають передувати певні умови, зокрема досконалість законодавства, високий рівень правової культури, що охоплює систему етичних правил, якими керується конкрет-

ний суб'єкт правозастосовної діяльності, та професійний рівень такого суб'єкта.

Звичайно, кваліфікаційне оцінювання судді (кандидата на посаду судді) за критеріями професійної етики та доброчесності, безумовно, є позитивним зрушенням сучасного реформування судової влади, хоча окремі положення, які стосуються функціонування Ради та порядку проведення такого оцінювання, потребують нормативного врегулювання.

Так, відповідно до ст. 38 Закону суддею Верховного Суду може бути особа, яка відповідає вимогам до кандидатів на посаду судді, за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердила здатність здійснювати правосуддя у Верховному Суді, а також відповідає одній із таких вимог: 1) має стаж роботи на посаді судді не менше десяти років; 2) має науковий ступінь у сфері права та стаж наукової роботи у сфері права щонайменше десять років; 3) має досвід професійної діяльності адвоката щодо здійснення представництва в суді та/або захисту від кримінального обвинувачення щонайменше десять років; 4) має сукупний стаж (досвід) роботи (професійної діяльності) відповідно до вимог, визначених пунктами 1–3 цієї частини, щонайменше десять років.

Як убачається із наведеного, суддею Верховного Суду, крім суддів, можуть стати також адвокати та науковці за умови наявності відповідного стажу. Однак лише судді із наведеного переліку осіб мають найвищий коефіцієнт публічності, що передбачає наявність інформації (у тому числі негативної), яка обумовлюється специфікою здійснення правосуддя та наслідками вирішення спору, адже одна сторона завжди залишатиметься невдоволеною ухваленим судовим рішенням. При цьому більшість із окреслених вище критеріїв оцінювання стосується саме професійної діяльності судді, а тому перевірка осіб, які є кандидатами на посаду судді із середовища адвокатів та науковців, здійснюватиметься у більш сприятливій для них атмосфері завдяки, у тому числі, відсутності (або неповноті) негативної інформації про них. Тому регламентові критерії мають бути диференційовані залежно від того, хто підлягає перевірці — суддя чи кандидат на посаду судді, який на момент перевірки не є суддею.

У ст. 87 Закону визначено перелік осіб, які можуть стати членами Ради. Одночасно акцентується увага на тому, що ці особи мають бути визнаними фахівцями у сфері своєї професійної діяльності, мати високу професійну репутацію та відповідати критерію політичної нейтральності та доброчесності. При цьому залишено поза увагою порядок перевірки таких осіб на відповідність зазначеним критеріям, складові цих критеріїв (наприклад, як

розуміти політичну нейтральність? На це поняття під час обговорення проекту Закону України «Про Вищу раду правосуддя» зверталась особлива увага). Так само не розкрито зміст такого поняття, як «визнаність фахівця», що загалом вважається суто оціночним судженням та не має відповідної правозастосовної практики через відсутність його у чинному законодавстві.

Так само незрозумілою у контексті недопущення конфлікту інтересів є заборона суддям у відставці бути членами Ради. Натомість аналогічної заборони для адвокатів та науковців як можливих членів Ради, які також можуть претендувати на посади суддів Верховного Суду, коментована стаття не містить. При цьому залишено поза увагою законодавче врегулювання питання про те, чи має право член Ради одночасно перебувати у складі інших правозахисних громадських об'єднань, спілок та інших утворень, що може вплинути на його об'єктивність та неупередженість.

Серед досить широкого спектра компетенційної сфери Ради Законом не визначено конкретний перелік підстав для надання висновку про невідповідність судді (кандидата на посаду судді) критеріям професійної етики та доброчесності. Не передбачено надання й так званого «позитивного висновку» щодо зазначених осіб, який, на нашу думку, теж мав би оприлюднюватися на відповідному інформаційному порталі.

Важливим аспектом у питанні роботи Ради є необхідність нормативного визначення можливих дискреційних повноважень її членів, наявність механізму «стримувань і противаг» та юридичної відповідальності за зловживання (недобросовісність) під час збору, перевірки, аналізу, оприлюднення тощо інформації щодо судді (кандидата на посаду судді). При цьому варто врахувати, що для здійснення своїх повноважень членам Ради надається право безоплатного та повного доступу до відкритих державних реєстрів. Водночас питання захисту інформації, отриманої із реєстрів, залишається відкритим, як і питання дотримання членами Ради Закону України «Про захист персональних даних».

Щодо порядку збору, перевірки, аналізу, оприлюднення інформації про суддю (кандидата на посаду судді) та процедури проведення засідань колегіями Ради, то слід звернути увагу на те, якою буде комунікаційна стратегія Ради стосовно спілкування (чи заборони цього) із особами, щодо яких здійснюється перевірка, можливості надання ними пояснень або доповнень, необхідності їх присутності (або представників) на засіданнях колегій Ради та інші похідні від цього процедурні питання.

Наведене, звичайно, не охоплює весь спектр нормативних та організаційних питань, пов'язаних із утворенням та функціонуванням нового органу

у системі судової влади — Громадської ради доброчесності. Залучення громадськості до процедури кваліфікаційного оцінювання суддів з метою формування нового суддівського корпусу є вимогою сьогодення та сприятиме утвердженню демократичних засад функціонування державної влади в цілому та судової влади зокрема. При цьому слід враховувати, що ВККСУ і до впровадження новел судової реформи як орган у системі судоустрою України самостійно не здійснювала спеціальних перевірок щодо кандидатів на посаду судді, а згідно із попереднім Законом України «Про судоустрій і статус суддів» лише організувала їх проведення. Тому утворення Ради, по суті, розширенням переліку суб'єктів, які залучатимуться до здійснення перевірки суддів (кандидатів на посаду судді) із метою їх кваліфікаційного оцінювання, хоча сам факт залучення до цього процесу представників громадськості є неоднозначним, проте, без перебільшення, прогресивним. А на питання щодо ефективності цієї законодавчої новели відповідь сформується із часом.

Список використаних джерел

1. *Красникова Е. А.* Этика и психология профессиональной деятельности : учеб. / Е. А. Красникова. — М. : ФОРУМ: ИНФРА, 2004. — 208 с. — С. 26.
2. *Радбрух Г.* Философия права / Г. Радбрух ; пер. с нем. — М. : Междунар. отношения, 2004. — 240 с. — С. 171.
3. Теория государства и права : учеб. / отв. ред. А. В. Малько. — М. : КНОРУС, 2006. — 400 с. — С. 312.
4. *Мартьянова Т. С.* Етичні вимоги до суб'єктів правозастосовної діяльності / Т. С. Мартьянова // Часопис Київського університету права. — 2012. — № 3. — С. 73.

Глуценко С. В. Новели судової реформи: поняття професійної етики та доброчесності в контексті кваліфікаційного оцінювання судді (кандидата на посаду судді)

Анотація. У статті викладено комплексне філософсько-правове бачення понять «професійна етика» та «доброчесність» як критеріїв для кваліфікаційного оцінювання судді (кандидата на посаду судді), що здійснюватиметься Вищою кваліфікаційною комісією суддів України за сприяння Громадської ради доброчесності. При цьому проаналізовано окремі положення, що регламентують порядок утворення та діяльності Громадської ради доброчесності, із метою їх ефективної імплементації у процесі реалізації судової реформи.

Ключові слова: судова система, статус суддів, судова реформа, професійна етика судді, доброчесність судді.

Глущенко С. В. Новшества судебной реформы: понятия профессиональной этики и добродетели в контексте квалификационного оценивания судьи (кандидата на должность судьи)

Аннотация. В статье изложено комплексное философско-юридическое видение понятий «профессиональная этика» и «добродетель» как критериев для квалификационного оценивания судьи (кандидата на должность судьи), что осуществляется Высшей квалификационной комиссией судей Украины за содействия Общественного совета добродетели. При этом проанализировано отдельные положения, которые регламентируют порядок создания и деятельности Общественного совета добродетели, с целью их эффективной имплементации в ходе осуществления наработок судебной реформы.

Ключевые слова: судебная система, статус судьи, судебная реформа, профессиональная этика судьи, добродетель судьи.

Hlushchenko S. V. Novels of Judicial Reform: Concept of Judicial Ethics and Integrity in Context of Qualification Evaluation of Judge (Candidate on Position of Judge)

Summary. The article deals with complex philosophical and legal vision of the concepts of «professional ethics» and «integrity» as criteria for qualification evaluation of a judge (candidate to the position of a judge) performed by the High Qualification Commission of Judges of Ukraine with the assistance of the Public Council of Integrity. Herewith, the author has analyzed certain provisions, which regulate the order of forming and the activity of the Public Council of Integrity, with the purpose of their effective implementation while realization of elaborations of the judicial reform.

The article provides justification of the fact that the criteria for professional ethics and integrity are interrelated with the criteria of professional and ethical duty, since professional potential is lost after losing moral potential. On this basis the author has formed the definition of the notions «professional ethics» and «judge's integrity» in terms of their basic components, which concern general provisions, judge's behaviour while justice administering and extrajudicial behaviour. Herewith, the author has outlined multi-vector nature of the category «integrity» revealed through three prisms: «Me», «Me and Society» and «Me and State», and lets practically determine the oriented list of moral qualities, which are inherent in each of these components.

Key words: judicial system, status of judges, judicial reform, professional ethics of a judge, integrity of a judge.